

DR. JAN CARNELUTTI, DEVETDESETLETNIK

Deset let je že minilo, od kar je ob visokem življenjskem jubileju dr. Jana Carneluttija uvodnik za našo revijo napisal akademik dr. Matija Gogala. 30. januarja letos je Jan dopolnil zavidljivih devetdeset let.

Kot je zapisal dr. Gogala, *Jana poznajo cele generacije entomologov po izvrstnem poznavanju metuljev, se bolj pa si je priljubljenost pridobil z dolgoletnim delom z mladimi in malo manj mladimi ljubitelji zuzelk, od katerih so se nekateri kasneje morda prav pod njegovim vplivom odločili za poklic biologa.* Tudi sam sem bil med njimi. Že kot navdušenega osnovnošolskega naravoslovca me je oče vozil v Ljubljano na Biološki inštitut k Janu, kjer sem mu občasno kradel čas, občudoval zbirke metuljev in požiral mentorske nasvete. Da, in med drugim tudi prav zaradi njega sem verjetno zdaj biolog in entomolog. Okoli njegovega devetdesetega rojstnega dne sem ga v Luciji večkrat obiskal in mu ob priliki prinesel pokazati tudi zbirko metuljev, ki sem jih lani zbral v Makedoniji. Prav nič ni skrival silovitega navdušenja nad malo entomološko škatlo metuljev. Prav metuljem Makedonije je Jan posvetil velik del svojega raziskovalnega dela.

V klepetu ob kavi sva brskala po njegovih spominih, tako osebnih kot profesionalnih. Zanimalo me je namreč, kje je na Notranjskem opazoval metulje skalne puščavarje (*Chazara briseis*), za katere v njegovem delu *Metulji Cerknice in okolice* navaja; »Tudi ta petrofilna vrsta je značilen in pogosten predstavnik suhih skalnatih travnikov«. Vrsta je danes v Sloveniji namreč na robu izginotja če ni že izumrla. Pojasnil mi je, da je bil puščavar prav pogost po kupih kamenja na Rupnikovi liniji prav v okolici Cerknice. Omeniti pa velja, da je bilo to še v njegovih rosnih letih. Mladost, od tretjega leta dalje je namreč preživel v Cerknici, kjer so njegovi starši imeli lekarno. In tu je skrbno proučeval metulje vse do mature, ko je odšel na študij v Ljubljano. Na vprašanje ali se zato čuti kaj »Cerkničana« mi je odvrnil, »da, vsekakor in predvsem Cerkničan!«. Sicer je Jan mednarodnega nazora pa tudi genov. Dedek, ki so mu že v Furlaniji spremenili priimek Karnel v Carnelutti se je z babico iz Fare na Kolpi selil iz mesta v mesto. Družina je bila zaznamovana z apotekarsko tradicijo. Farmacijo je na Češkem študiral tudi njegov proslovansko usmerjen oče, po mami pa ima zato Jan tudi češke gene. Po plebiscitu na Koroškem je družina svojo apotekarsko dejavnost preselila v Cerknico.

Življenjska in profesionalna pot Jana Carneluttija je bila že večkrat objavljena, zato sva raje poklepetala o njegovih raznoraznih pripetljajih. In tisti, ki Jana osebno poznate, veste, da ni molčeč človek. Zaupal mi je, da dobro ve, kakšno bolečino je trpela smučarska tekačica Petra Majdič, naša olimpijska nadzmagovalka. Tudi sam si je dodobra polomil rebra, ko se je ob koncu druge svetovne vojne s celotno vojaško sanitetno enoto pri Bohinju s kamionom zvrnil s ceste. Pripovedoval mi je, kako je v začetku petdesetih let ob izbruhu napetosti ob italijanski meji med opravljanjem vojaških, sicer sanitetnih dolžnosti, veselo in brez večjih težav lovil ter preučeval tamkajšnjo favno metuljev. In za entomologa s celine je bila submediteranska favna pri Kozini takrat sila eksotična.

Obujala sva tudi spomine najinega sodelovanja. Ko sem v srednji soli pomagal pri organizaciji mladinskih raziskovalnih taborov, se je Jan ljubeznivo odzval povabilu in nam prišel pokazati, kako se preučuje metulje. Spominjam se, da so me kolegi dijaki spraševali, kako mu uspe s tako lahkoto zajeti sicer hitre metulje v mrežo. Pred služenjem mojega vojaškega roka v JNA v Zaječaru v vzhodni Srbiji, mi je brez oklevanja dal naslov znanega srbskega metuljarja Momčila Zečevica s katerim je prijateljeval. Danes žal že pokojni »Zeko«, kot so ga prijatelji imenovali, me je večkrat potegnil iz kasarne, preoblekel v civilno obleko in razkazal čudoviti svet metuljev Timočke krajine. Leta minevajo in v generaciji enega človeka se celo bistveno spremeni favna metuljev nekega kraja, kar pa vidimo le, če imamo nekoga, ki si skoraj slabo stoletje beleži opazovanja narave.

Naš jubilent še danes kaže enako človeško toplino ter nalezljivo navdušenje za žuželke in naravo, kot so jo bile pri njem deležne številne generacije slovenskih in tujih entomologov. Potožil pa se mi je, da v novem domu v Luciji na slovenski obali, kamor sta se s soprogo Branko nedavno preselila, pogreša po zanimanju sorodne sogovornike. Slovenski entomologi jima želimo obilo zdravja in toplega sredozemskega sonca z obljubo, da ju bomo še obiskovali.

Slavko Polak

Jan Carnelutti ob devetdesetem rojstnem dnevu, foto Slavko Polak.